

678. ONTKENNEN, LOOCHENEN.

Ontkennen is zeggen of beweren, dat iets niet zo is.

Loochenen drukt dezelfde gedachte uit, maar vaak met de bijgedachte dat dit geschiedt tegen beter weten in.

Hij kan die feiten niet ontkennen.

Hij loochende nu alles, wat hij vroeger had gezegd. Een schuld loochenen.

679. ONTRADEN, AFRADEN.

Ontraden is iemand de raad geven iets niet te doen, zich van een voorgenomen handeling te onthouden.

Afraden is iemand er op wijzen dat het raadzaam is, iets niet te doen, b. v. door hem opmerkzaam te maken op de mogelijke gevolgen van zijn handeling. Het is sterker dan **ontraden** en in de gewone spreektaal ook gebruikelijker.

Vergeet niet, dat ik u deze onbezonnenheden ernstig heb ontraden.

Onmogelijk was het ook niet, dat zij Leonie het huwelijk ontraadde.

Ik heb hem afraden goed geld naar kwaad geld te gooien. Hij ried haar die poging af.

680. ONTRUKKEN, ONTWELDIGEN, ONTWRINGEN.

Iemand iets door sterke krachtsinspanning ontnemen.

Ontrukken is uit de handen van een ander losrukken, iemand iets met een ruk ontnemen, door plotseling gebruik van geweld.

Ontweldigen duidt meer op geweld in 't algemeen, op de overmacht waarvan men gebruik maakt om iemand die tegenstand biedt iets te ontnemen.

Ontwringen is eigenlijk afnemen door wringing, door verdraaiing der hand, die het vasthoudt; het heeft dus meer betrekking op de wijze, waarop iets ontnomen wordt en duidt aan, dat er een sterke tegenstand geboden wordt.

Ik zal de rover zijn gewenste buit ontrukken. Hetgeen hij bezit, kan geen geweld hem ontrukken. Mijn moeder, mij zo vroeg door de dood ontruikt.

Gallus zond een bende uit om de barbaren te verjagen en hun de buit te ontweldigen. Het jaar 1591, dat de republiek in één veldtocht zag herwinnen wat haar een reeks van rampspoedige jaren langzamerhand ontweldigd had.

Daarop heb ik hem zijn stok ontwrongen. Hij ontwringt een overste zijn standaard.

681. ONTSTEKEN, AANSTEKEN, OPSTEKEN.

Iets aan het branden brengen, doen ontvlammen.

Ontsteken wordt alleen gezegd van hetgeen als vuur brandt; het onderstelt in het brandbare voorwerp geneigdheid om te branden of het reeds aanwezig zijn van brandstof, die maar even met vuur in aanraking moet komen om te branden, wat niet altijd het geval is bij **aansteken**.

Aansteken is iets aan het branden brengen, hetzij door er een brandend voorwerp in te steken of er tegen te houden, hetzij door omgekeerd het voorwerp, dat branden moet, in het vuur te steken en te houden.

Aansteken kan toegepast worden op dingen, die niet zelf branden, als kachels, lampen, enz.; *ontsteken* niet.

Opsteken wordt bijna uitsluitend gezegd van licht en lichtgevende dingen (uitgezonderd een pijp of sigaar).

Zij ontstaken een vuurtje om zich te warmen. De hand beefde waarmee hij zijn sigaar ontstak.

Het wordt donker, we zullen de kaars moeten aansteken. Steek spoedig de lamp aan. De kachel aansteken.

Ik zie gaarne de lichten in de winkels opsteken. De kaarsen werden opgestoken. De heren staken ieder een sigaar op. Ik steek nog een sigaret op.

682. ONTVANGEN, INNEN, BEUREN.

Geld in bezit nemen.

Ontvangen is het algemene woord; het duidt ook aan, dat er overgifte plaats heeft.

Innen drukt de bijgedachte uit, dat men het geld voor zichzelf of krachtens zijn ambt of betrekking te vorderen heeft.

Beuren wijst op het geld, dat men ontvangt voor verkochte goederen (en dat op tafel of toonbank is neergelegd).

Eens heeft hij aan de Bank zeventien gulden te veel ontvangen en hij bracht ze terug. Hij had pas zijn weekloon ontvangen.

Dat begonnen zou worden met het innen van voldoende contributiën om een krijgskas te vormen. De contributies voor een vereniging door een loper laten innen.

Ik heb deze week nog maar honderd frank gebeurd. Zie hier, gisteren heb ik niet meer dan dat in den Haag gebeurd.

683. ONTVREEMDEN, STELEN, ROVEN.

Iemand het zijne ontnemen om het zich zelf toe te eigenen.

Ontvreemden drukt dit het zachtst uit; het is iemand iets afhandig maken, maar er wordt niet aangeduid of dit openlijk of op bedekte wijze gebeurt.

Stelen is heimelijk, arglistig wegnemen hetgeen een ander toebehoort.

Bij **roven** gebeurt dit openlijk en gewelddadig.

Wanneer hem niet alleen het lichaam van zijn kind, maar ook het hart ontvreemd wordt. Met dure eden zwoer hij, dat hij een bedorven man was, zo men hem het ontvreemde niet teruggaf of betaalde.

Zij stelen als raven. Men zondigt tegen de rechtvaardigheid niet alleenlijk met zelf te stelen, maar ook met in de diefte door een ander bedreven, mede te werken. (LAMBRECHT, Mech. Catech.)

Onroerend goed kan noch gestolen noch geroofd worden. Zo bleven vijf drie dagen en drie nachten, zonder ander voedsel dan wat er werd geroofd, op de sneeuw rond de grote vuren gelegd.

684. ONTWAKEN, WAKKER, WORDEN

Overgaan uit de slapende in de wakende toestand.

Ontwaken duidt op het ophouden van de slaap.

Wakker worden is het beginnen van de wakende toestand.

Zij ontwaakte met een gevoel van beterschap en rust. Uit een droom ontwaken.

Kom, word eens wakker.

685. ONTWERP, PLAN, BESTEK.

Uitdrukking van de denkbeelden waarnaar een werk (vooral een bouwkundig werk) moet uitgevoerd worden.

Synoniemen

VOORBERICHT

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS